

Ahmed Cevdet Paşa'nın Kı᠐a᠑-ı Enbiyâ' ve Tevâri᠑-i ᠑ulefâ' 3 Özelinde İslam Tarihi Anlayı᠑ı Üzerine Bir Değerlendirme

Büşra Nur Bayar

 <https://orcid.org/0000-0001-5538-2630> | busranurbayar@gmail.com

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Öz

İnsanlığın hayatında yaşanan olaylar üzerinden belli bir süre geçtikten sonra tarih olmaktadır ve gelecek nesillere aktarılması için yazılmıştır. Tarihçiler farklı düşünelere sahip olmaları, farklı coğrafya ve kültürde yaşamaları hasebiyle ne kadar nesnel olurlarsa olsunlar spesifik bir tarihi dönemi ya da olayı aktarırken farklı anlayışlara sahip olabilmişlerdir. Bazı tarihçiler insanlara bilgi vermeyi esas alırken, bazıları ise kendinden önce yazılmış olan tarihi bilgileri, olduğu gibi nakletme yoluna gitmiştir. Kur'an'da, birçok peygamberin kıssalarına yer verilmiştir. Bu kıssaların daha geniş bir şekilde aydınlatılması için, İslam tarihinde bu türde çok sayıda eser telif edilmiştir. Bu telif anlayışı Osmanlı döneminde de devam etmiş ve bu konuya dair çok sayıda eser kaleme alınmıştır. Bunlardan birisi belki de en meşhuru dönemin hukuk, tarih ve devlet adamı olan Ahmed Cevdet Paşa'nın (ö. 1313/1895) Kı᠐a᠑-ı Enbiyâ' ve Tevâri᠑-i ᠑ulefâ' 3 adlı eseridir. Eserde Ahmed Cevdet Paşa, her ne kadar kullandığı kaynakları belirtmemişse de peygamber kıssalarını anlatırken, Kur'an ve sünnette geçen bilgilere riayet ettiği görülmüştür. Eserde peygamber kıssalarından sonra klasik anlayışa bağlı kalarak siyer, ᠑ulefâ-yi Râşidîn, Emevî, Abbâsî ve Türk tarihini ele almıştır. Verdiği bilgilere bakıldığında ilk dönem İslam tarihi kaynaklarından yararlandığı anlaşılmaktadır. İlk kaynaklara giderek eserin daha güvenilir ve sağlam olacağını düşünmüştür. Özellikle kronolojiyi gözetme konusunda İbnü'l-E᠑îr'e (ö. 630/1233) dayanmış, el-Kâmil 'i esas almış, az da olsa diğer kaynakları da (᠑aberî (ö. 310/923) ve İbn Hişâm'ın (ö. 218/833)] tarihle ilgili eserleri gibi) kaynak olarak kullanmıştır. Osmanlı tarihçiliğinin tarihte "fayda" konusuna özel bir önem verdiğini belirtmek gerektiğinde Cevdet Paşa'nın tarihte faydacılık ilkesini benimsemesi, Osmanlı tarih tasavvurundaki faydacı anlayışın bir devamı olarak mülâhaza edilebilir. Bu yönüyle O, insanlara bilgi vermeyi ve bir şeyler öğretmeyi, ayrıca İslam tarihini, dönemindeki hurafelerden arındırmayı amaçlamıştır. Araştırma genel tarama ve insanî ve tarihî incelemelerin gerektirdiği metinler üzerinde içerik analizi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, 19. yüzyıl önemli düşünürü Ahmed Cevdet Paşa'nın kaleme aldığı eserleri içerisinde İslam tarihiyle ilgili yazmış olduğu Kı᠐a᠑-ı Enbiyâ' ve Tevâri᠑-i ᠑ulefâ' 3 özelinde bazı önemli hadiseler olay bazında ele alınmıştır. Çalışmanın 19. yüzyıl İslam tarihi yazıcılığı, müellifin yaşadığı dönemde İslam tarihi anlayışı hakkında bir fikir vermesi amaçlanmıştır. Ahmed Cevdet Paşa'nın İslam tarihi ile ilgili yazdığı bu eserin günümüz

çalışmalarına ve daha çok İslam tarihi yazımı/anlayışı/tavrı sahasındaki araştırmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler

İslam Tarihi, Tarihçilik, Ahmed Cevdet Paşa, Kıışaş-ı Enbiyâ' ve Tevârih-i Hulefâ', Rivayetçi Tarih Anlayışı, İslam Tarihi Yazımı.

Etik Beyan	Bu çalışma, 2. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan "Ahmed Cevdet Paşa'nın Kıışaş-ı Enbiyâ' ve Tevârih-i Hulefâ' Özelinde İslam Tarihi Anlayışı Üzerine Bir Değerlendirme" adlı tebliğin özetidir.
Türü	Bildiri Özeti
Geliş Tarihi	26.07.2022
Kabul Tarihi	03.08.2022
Yayın Tarihi	31.08.2022
Kategori	Sanat ve Beşeri Bilimler, Dini Araştırmalar, İlahiyat, Sanat ve Beşeri Bilimler, Tarih
Araştırma Alanı	İslam Tarihi
Sempozyum	:
Adı	2. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/197
Yer ve Tarih	Çevrim İçi - 27-31 Ağustos 2022
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi; Oku Okut Derneği
Bildiri Oturum Bilgisi	30. Oturum - 31 Ağustos 2022 Çarşamba 17:00 - 18:30
Telif Hakkı	© 2022 Büşra Nur Bayar. Yazar telif hakkını elinde tutarak yayımcıya uygun lisans ile yayım izni vermiştir.
Lisans	
Yayımcı	Oku Okut Yayınları
Kaynak Gösterimi	Bayar, Büşra Nur. "Ahmed Cevdet Paşa'nın Kıışaş-ı Enbiyâ' ve Tevârih-i Hulefâ' Özelinde İslam Tarihi Anlayışı Üzerine Bir Değerlendirme". <i>2. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı</i> . ed. Abdullah Demir. . Ankara: Oku Okut Yayınları, 2022. https://doi.org/10.55709/okuokutyayinlari.28

Aḥmad Javdat Pasha's Qıṣaṣ al-Anbiyâ' and Tavârikhi Khulafâ' Specifically An Evaluation on the Approach of History of Islam

Büşra Nur Bayar

 <https://orcid.org/0000-0001-5538-2630> | busranurbayar@gmail.com
Master's Student, Ankara Yıldırım Beyazıt University, Ankara, Türkiye

Abstract

After a certain period of time has passed since the events in the life of humanity, it becomes history and has been written to be passed on to future generations. No matter how objective historians may be, because they have different opinions and live in different geographies and cultures, they were able to have different understandings when conveying a specific historical period or event. While some historians are based on giving information to people, others have tried to convey the historical information written before them as it is. In the Qur'ân, the stories of many prophets are included. To illuminate these stories more broadly, a large number of such works have been copyrighted in the history of Islam. This understanding of copyright continued during the Ottoman period, and many works were written on this subject. One of them is perhaps the most famous work of Ahmed Cevdet Paşa (Aḥmed Cevdet Pasha, d. 1313/1895), the law, history, and statesman of the period, called Qıṣaṣ al-Anbiyâ' and Tavârikhi Khulafâ'. Although Ahmed Cevdet Paşa did not specify the sources he used in the work while telling the stories of the prophet, it has been observed that he respects the information in the Qur'ân and Sunna. In the work, after the stories of the Prophet, he adhered to the classical understanding and dealt with the history of Sîrah, Rashidûn Khalifa, Umayyads, Abbasids, and Turks. When the information he gives is examined, it is understood that he made use of the sources of early Islamic history. He went to the first sources and thought the work would be more reliable and robust. In particular, he relied on Ibn al-Athîr (d. 630/1233) in terms of observing chronology and based on al-Kâmil; he also used other sources [such as the historical works of al-Ṭabari (d. 310/923) and Ibn Hisham (d. 218/833)] as sources, albeit to a lesser extent. When it is necessary to state that Ottoman historiography paid special attention to the issue of "utility" in history, Ahmed Cevdet Paşa's adoption of the principle of utilitarianism in history, it can be considered a continuation of the utilitarian understanding in the Ottoman conception of history. In this respect, he aimed to give people information and teach them and purify Islamic history from the superstitions of his time. The research was carried out in the form of general screening and content analysis on the texts required by human and historical examinations. In the study, the important thinker of the 19th century, Ahmed Cevdet Paşa, wrote about the history of Islam in his works in short, some important events in the case of Qıṣaṣ al-Anbiyâ' and Tavârikhi Khulafâ' have been discussed on a case-by-case basis. The study aims to give an idea about 19th-century Islamic history writing and the understanding of Islamic history in the period in which the author lived. It is expected that this work written by Ahmed

Cevdet Paşa on the History of Islam will contribute to today's studies and primarily to research in Islamic historiography/understanding/attitude.

Keywords

History of Islam, Historiography, Ahmad Javdat Pasha, Qīṣaṣ al-Anbiyā' and Tavārikhi Khulafā', Narrative Conception of History, Islamic Historiography.

Ethical Statement	This paper is a summary of the study titled “Aḥmad Javdat Pasha’s Qīṣaṣ al-Anbiyā’ and Tavārikhi Khulafā’ Specifically An Evaluation on the Approach of History of Islam” presented at the 2nd Turkish Symposium of Social Science.
Type	Conference Proceeding
Received	2022-07-26
Accepted	2022-08-03
Published	2022-08-31
Category	Art & Humanities, Religion & Theology, Art & Humanities, History
Research Area	Religious Studies, Islamic History
Conference	:
Title	The 2nd Turkish Symposium of Social Sciences
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/197
Location & Date	Online - August 27-31, 2022
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt University; Oku Okut Association
Proceeding Session	Session 30 - August 31, 2022, Wednesday 17:00 - 18:30
Copyright	© 2022 Büşra Nur Bayar. The author retains the copyright and provides the publisher with a proper license to publish.
License	
Publisher	Oku Okut Press
Citation	Bayar, Büşra Nur. “Aḥmad Javdat Pasha’s Qīṣaṣ al-Anbiyā’ and Tavārikhi Khulafā’ Specifically An Evaluation on the Approach of History of Islam”. <i>The 2nd Turkish Symposium of Social Sciences: The Book of Abstracts</i> . ed. Abdullah Demir. Ankara: Oku Okut Press, 2022. https://doi.org/10.55709/okuokutyayinlari.28